

РЕШЕНИЕ

№ 1516

гр. София, 09.03.2022 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, Първо отделение 69 състав, в публично заседание на 23.02.2022 г. в следния състав:

СЪДИЯ: Милена Славейкова

при участието на секретаря Грета Грозданова и при участието на прокурора Яни Костов, като разгледа дело номер **6800** по описа за **2021** година докладвано от съдията, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 284 - 285 от Закона за изпълнение на наказания и задържане под стража (ЗИНЗС), във връзка с чл. 203 и следващите от АПК, във връзка с чл. 1 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди (ЗОДОВ).

Образувано е по искова молба на Т. Х. Я., ЕГН [ЕГН], изтърпяващ наказание „лишаване от свобода“ в ЗОЗТ „К.“ на Затвора [населено място], със съдебен адрес [населено място], [улица], чрез адв. В. С. от АК-П., срещу Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията“ (ГДИН) с искане за присъждане на обезщетение за неимуществени вреди в размер на 20 000 лв., претърпени за лоши битови и хигиенни условия на изтърпяване на наказанието му в Затвора П. в периода от 30.03.2017 г. до 15.05.2017 г. и в ЗОЗТ „К.“ на Затвора [населено място], в периода от 15.05.2017 г. до 11.07.2021 г., ведно със законната лихва от предявяване на иска на 12.07.2021 г. до окончателното изплащане, както и сторените по делото разноски.

Ищецът поддържа, че условията на изтърпяване на наказанието му са в нарушение на чл.3 ЗИНЗС, вр. чл.3 от Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ) – в тесни и пренаселени килии и лоши битови условия в спалните помещения – влага, мухъл и ронеща се мазилка. Посочва, че в спалното помещение се падат под 3 кв.м.площ на лишен от свобода. В спалните помещения и в столовата има дървеници, хлебарки и гризачи. В килиите нямало постоянно течаша топла и студена вода, а водата се пускала по един час сутрин и вечер, при което нямало време всички да се хигиенизират, нито да се измие посудата. Спалното бельо и дюшеците били мръсни и

стари. Отоплението се извършвало със стари печки и кюнци, на дърва и въглища. Кухнята и тоалетната били в едно помещение. Нямаło достатъчно чист въздух и естествена светлина. Въпреки, че е непушач, винаги бил настаняван с пушачи. От лошите условия в затвора се разболял от язва и му изпадали 7 зъба. Лошите условия на изтърпяване на наказанието му внушавали чувство на малоценност и незначителност, накарвали достойнството му, причинявали му неудобства и притеснения. За визираните условия на изтърпяване на наказанието претендира обезщетение за неимуществени вреди в размер на 20 000 лв., ведно със законната лихва от датата на завеждане на иска до окончателното му изплащане.

Ответникът Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията” оспорва исковата молба поради липса на елементите от фактическия състав на отговорността на държавата на вреди в писмен отговор от 03.09.2021 г. и в открито съдебно заседание чрез юрк. Д.. Претендира за приложение на 3-годишна давност по чл.111 ЗЗД. Сочи липса на доказателства за нарушено психично или физическо здраве. Поддържа, че наложеното наказание предполага ограничения с репресивен характер, като ищецът не твърдял да е претърпял болки и страдания с по-висок интензитет. Въпреки твърдените неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието, ищецът не е поискал преместване в друго място, което доказвало липсата на претърпени неимуществени вреди. Не оспорва, че в ЗОЗТ „К.“ има режим на топлата и студена вода, които се спирали нощно време. Претендира за некредитиране на показанията на свидетеля Х. А. К., който водел дело с идентичен характер – адм.д.№ 939/2021 г. по описа на АССГ, по което ищецът Т. Я. бил свидетел. Претендира за отхвърляне на исковата претенция и присъждане на юрисконсултско възнаграждение.

Участвалият в производството по делото прокурор – представител на СГП счита за недоказана причинно-следствената връзка между претендираните вреди и условията на изтърпяване на наказанието, поради което намира иска за неоснователен.

Административен Съд С. - град, I отделение, 69 състав, след като взе предвид наведените в исковата молба доводи, изразеното становище на пълномощника на ответника и на представителя на СГП и се запозна с приетите по делото гласни и писмени доказателства, намира от фактическа и правна страна следното:

Разпоредбите на чл.284-286 от ЗИНЗС, вр. чл.3 от с.з., уреждат защита на осъдените и задържаните под стража лица срещу поставянето им в неблагоприятни условия, изразяващи се в липса на достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или пораждат чувство на страх, незащитеност или малоценност. Тази правна уредба е приета в резултат на серия от осъдителни решения на ЕСПЧ срещу България за нарушение на чл.3 от ЕКПЧ поради условията за пребиваване в местата за лишаване от свобода в страната ни и пряко кореспондира с абсолютната забрана по чл.3 от ЕКПЧ. Разпоредбата на чл. 3 от Конвенцията защитава една от основните ценности на демократичното общество. Тя забранява по абсолютен начин изтезанията или нечовешкото или унижително отношение или наказание, независимо от обстоятелствата и поведението на жертвата (виж А. и други, цитирано по-горе, § 139, с допълнителни препратки). Конвенцията има пряко действие по силата на чл.5, ал.4 от Конституцията и може пряко да послужи като основание за защита, без задължение за позоваване на националния закон. Това е една

от слабостите на националната съдебна практика, отбелязана от ЕСПЧ - за да бъде ефективно дадено средство за защита, вътрешният орган или съдът, който разглежда делото, трябва да разгледа твърдяните действия или бездействия, за които се предполага, че са довели до нарушаване на чл. 3 от Конвенцията, в съответствие с принципите и стандартите, определени от настоящия Съд в неговата практика. ЕСПЧ критикува практиката на националните съдилища, които много често не вземат под внимание общото правило, като такова, отхвърлящо нечовешкото и унижително отношение, а взимат под внимание единствено конкретни законови или подзаконови разпоредби, уреждащи условията на задържане. В резултат на това, в отсъствието на конкретно правило от вътрешното законодателство, ръководещо определен аспект на тези условия, съдилищата често не установяват незаконосъобразност и не разглеждат въпроса дали тези обстоятелства биха могли, когато се разглеждат самостоятелно или заедно с други аспекти на условията, в които даден затворник е държан, да представляват нечовешко и унижително отношение. По този начин, когато разглеждат подобни иски, съдилищата не са съсредоточени толкова много върху правото на затворника да не бъде подложен на нечовешко и унижително отношение; вместо това, те ограничават разглеждането на законосъобразността на действията на затворническите власти по смисъла на националното право.

Изложеното е основание за съда, в решаващия му състав, да съобрази практиката на ЕСПЧ по установени нарушения на чл.3 от ЕКПЧ относно условията за пребиваване в местата за лишаване от свобода. За да попадне в обхвата на този член, малтретирането трябва да достигне минимално ниво на суровост. Оценката на този минимум е относителна и зависи от всички обстоятелства по делото като продължителността на отношението, физическите и психическите последици и в някои случаи пола, възрастта и здравословното състояние на лицето. Въпреки че малтретиране, което постига този минимум, често включва действителна телесна повреда или силно физическо или психическо страдание, дори и при липса на такива, когато отношението унижава или принижява човек, показвайки липса на уважение или води до засягане на неговото човешко достойнство, или предизвиква чувство на страх, страдание или малоценност, което може да разбие моралната и физическата устойчивост на този човек, то също може да попадне в обхвата на забраната на чл. 3.

За да попадне задържането специално под чл. 3 от Конвенцията, страданието и унижението трябва да надхвърлят неизбежния елемент на страдание и унижение, свързани със самото лишаване от свобода. В този случай властите трябва да гарантират, че едно лице е задържано при условия, съвместими с уважението към човешкото достойнство, че начинът и методът на изпълнение на наказанието лишаване от свобода или друг вид мярка за задържане не подлага човека на стрес или трудности с интензитет, надвишаващ неизбежната степен на страдание, присъща на задържането, и че предвид практическите изисквания на лишаването от свобода, здравето и благосъстоянието на този човек са гарантирани в достатъчна степен.

При оценка на условията на задържане по чл. 3 от Конвенцията е особено важно да бъде взето предвид кумулативното въздействие на тези условия, както и конкретните твърдения, направени от въпросното лице, и времето, което той или тя е прекарал/а в тези условия. Дори когато всеки отделен аспект от тези условия е в съответствие с националното законодателство, техният кумулативен ефект може да бъде такъв, че да доведе до нечовешко или унижително отношение по смисъла на чл. 3 от Конвенцията.

Липсата на намерение за унижаване или принижаване на задържания чрез поставянето

му в лоши условия, въпреки че е фактор, който следва да бъде взет под внимание, не изключва категорично установяване на нарушение на чл. 3 от Конвенцията.

Крайната липса на място в затворническа килия има голяма тежест при оценката на това дали условията на задържане са в нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Докато общите доклади на КПИ не казват изрично какъв размер жилищна площ за един лишен от свобода трябва да се смята за минимален стандарт при настаняване в обща килия, то отделните национални доклади за извършените от КПИ посещения и препоръките по тези доклади предполагат, че желателният стандарт е четири квадратни метра жилищна площ на човек. Въпреки това, ако затворниците имат на разположение по-малко от три квадратни метра жилищна площ, пренаселеността трябва да се счита за толкова тежка, че да доведе само по себе си, независимо от други фактори, до нарушение на чл. 3 от Конвенцията. В оценката на наличното пространство трябва да се вземе предвид пространството, заемано от мебели и обзавеждане в килията. Именно тези мотиви на ЕСПЧ в решението по делото Н. са основание да се приеме, че от общата площ на помещението за задържане следва да се извади площта, заемана от мебели и обзавеждане, в т.ч. санитарното помещение.

Дори пренаселеността да не е толкова сериозна, че да представлява сама по себе си нарушение на чл. 3 от Конвенцията, според ЕСПЧ, тя все пак може да доведе до нарушение на тази разпоредба, ако се комбинира с други аспекти на условията на задържане – като например липса на уединение при използване на тоалетната, лоша вентилация, липса на достъп на естествена светлина и свеж въздух, липса на подходящо отопление или липса на основна хигиена – това води до ниво на страдание, което надвишава това, присъщо на задържането. Идентични са изтъкнатите от ищеца оплаквания в исквата му молба – пренаселеност, съчетана с ниска хигиена, при липса на вентилация, на чист въздух и светлина, с хлебарки и дървеници, съвкупното въздействие на които условия довели до твърдените неимуществени вреди.

ЕСПЧ извежда критерии при оценката на това дали е налице нарушение на чл. 3 от Конвенцията по отношение на липсата на лично пространство, а именно: (а) всяко задържано лице трябва да има индивидуално място за спане; (б) всяко задържано лице трябва да има най-малко три квадратни метра жилищна площ; и (в) размерът на килията трябва да дава възможност на задържаните лица да се движат свободно между мебелите. Липсата на някои от тези елементи сама по себе си поражда сериозно предположение, че условията на задържане са в нарушение на този член (виж А. и други, цитирано по-горе, § 148, с допълнителни препратки).

Освен размерът на наличното пространство, други аспекти на физическото състояние на задържане също са от значение за оценката на съответствие с чл. 3 от Конвенцията. Тези елементи включват по-специално достъп до упражнения на открито, естествена светлина или въздух, наличие на вентилация, адекватност на отоплението, възможност за използване на тоалетната в уединение и съответствие с основни санитарни и хигиенни изисквания. По този начин, дори и в случаите на затворнически килии, които осигуряват 3-4 квадратни метра жилищна площ на един лишен от свобода, може да има нарушение на този член, ако факторът на пространството е съчетан с липса на вентилация и осветление.

Съдът в С. приема за много важно да се предостави на затворниците безпрепятствен и достатъчен достъп до естествена светлина и свеж въздух в килиите им. При липса на индикации за пренаселеност или неправилно функциониране на системата за

вентилация и изкуственото осветление, негативният ефект на щорите не достига сам по себе си прага на тежест, изискван по този член (виж А. и други, цитирано по-горе, § 154, с допълнителни препратки).

Достъпът до правилно оборудвани и хигиенични санитарни помещения е от изключително значение за запазване на чувството на затворниците за лично достойнство. Що се отнася по-специално до достъпа до тоалетни, тоалетни чинии, поставени в ъгъла на килията и лишени от каквото и да било отделяне от жилищната площ или отделена от една преграда с височина от един метър или метър и половина е не само неприятно от хигиенна гледна точка, но и лишава задържаните от възможността за използване на тоалетната в каквото и да било уединение, защото той или тя остава постоянно видима за другите лишени от свобода, седящи на леглата, а също и за надзирателите на затвора, гледащи през шпионката. Това може да се окаже особено тежко за лишените от свобода, страдащи от заболявания, които засягат храносмилателната система. Кумулативният ефект от пренаселеността и неадекватния достъп до тоалетни може да се окаже изключително пагубен за затворниците (виж параграф 145 по-горе).

Друг санитарен проблем в поправителните заведения, отбелязан в осъдителните решения на ЕСПЧ срещу България, е наличието на хлебарки, гризачи, бълхи, въшки, дървеници и други вредители. Съдът в С. е отбелязал, че затворническите власти трябва да се справят с този проблем чрез осигуряване на адекватни дезинфекционни съоръжения, почистващи продукти, както и редовно обезпаразитяване и проверки на килиите, по-специално на спалното бельо, дюшеците и пространствата, използвани за съхранение на храна.

При постановяване на решението си настоящият съдебен състав приема, че следва да съобрази стандартите, заложи в Европейските правила за затворите. Макар да представляват само препоръки на Комитета на министрите към държавите-членки на Съвета на Европа по отношение на минималните стандарти, които следва да се прилагат в затворите, същите са отправна точка за преценката дали е налице нарушение на забраната за жестоко, нечовешко или унижително отношение. Според т.10.1 Европейските правила за затворите те се прилагат по отношение на лица, които са с постановена от съдебен орган мярка за задържане или са лишени от свобода в следствие на осъдителна присъда. Същите поставят изискване, доколкото е възможно, неосъдените затворници да получат възможност за настаняване в единични килии, освен ако не се прецени, че е в тяхна полза да живеят заедно с други неосъдени затворници, или съдът разпорежи как точно да бъде настанен конкретен неосъден затворник. Затворниците се настаняват в общи помещения, само ако помещението е подходящо за тази цел и ако затворниците имат съвместимост един с друг.

Според т.18.1 от Правилата битовите условия на затворниците, и особено условията за спане, трябва да са съобразени със зачитането на човешкото им достойнство, трябва да осигурява, доколкото е възможно лично пространство, и да отговарят на хигиените и здравословни изисквания, като се обръща необходимото внимание на климатичните условия, в частност площ, кубатура на помещението, осветление, отопление и вентилация.

Във всички помещения, в които лишените от свобода живеят, работят или се събират, прозорците трябва да са достатъчно големи, за да дават възможност на затворниците да четат или работят на естествено осветление при нормални условия и да позволяват влизането на свеж въздух, освен ако няма съответната климатизираща инсталация.

Според т. 19 всички помещения на всеки затвор трябва по всяко време да бъдат добре поддържани и чисти. Затворниците трябва да имат безпрепятствен достъп до хигиенични санитарни помещения, съобразени с правото на лично уединение. Трябва да са осигурени необходимите помещения, където всеки затворник да може да се къпе и взема душ при подходящи за климата температури при възможност всеки ден, но не по-малко от два пъти седмично (или по-често, ако е необходимо) с оглед поддържане на обща хигиена. Установено е задължение за затворническите власти да предоставят необходимите за това средства, включително тоалетни принадлежности и обичайни почистващи пособия и материали, респ. задължение за затворниците да поддържат себе си, облеклото си и спалните помещения чисти и подредени.

Според т.22 от Правилата на затворниците трябва да се осигурява питателна храна, като се взема предвид тяхната възраст, здравословно и физическо състояние, религия и естество на тяхната работа. Изискванията към питателна храна, в т. ч. и минималното ѝ енергийно и протеиново съдържание, се определя от националното законодателство.

Отнесени към конкретно установените по делото факти, горепосочените изискванията навеждат на следните **правни изводи**:

По делото няма спор, че за исковия период **от 30.03.2017 г. до 11.07.2021 г.** Т. Х. Я. е изтърпявал наказание „лишаване от свобода“, както следва: до 15.05.2017 г. в Затвора [населено място], след което - в ЗОЗТ „К.“ на Затвора [населено място].

Относно Затвора П.:

На основание чл.284, ал.3 ЗИНЗС от Затвора [населено място] е предоставена Справка изх.№ 12051/22.11.2021 г., според която л.св. Т. Я. е бил настанен в 8-мо отделение, помещение № 806, за непущачи. В помещението имало мивка с постоянно течаща студена вода, а в коридора на отделението – умивалня с бойлер за топла вода. В помещението е бил настанен с още четирима л.св. при капацитет от 8 легла (л.182-184). Спалното помещение е в обща квадратура от 21.84 кв.м., в което има 4 броя двойни легла тип „вишка“ с размери 70/190 см. (общо 5.32 кв.м.за леглата) и 4 броя метални шкафчета с размери 45x45x65 см. (общо 1.17 кв.м. за шкафчетата). Остава чиста площ за ползване (без мебелите) от 15.35 кв.м., която разделена на 5 л.св. дава 3.07 кв.м. на лице.

Според същата справка, санитарният възел е общ между 806 и 807 спални помещения. Къпането и изпирането се осъществявало по график два пъти седмично. Отоплението на Затвора П. се осъществявало с парна инсталация на газ. Няма констатирани случаи на аварии на парната инсталация, която осигурявала топла вода за битови нужди. Всички санитарни възли в помещенията са изградени така, че всяко помещение разполага с течаща вода – топла и студена, като студената вода е постоянно течаща, а топлата – по график, осигуряващ достатъчно количество топла вода за лична хигиена и за всички битови дейности в затвора. Сградният фонд е с естествена вентилация, а всички спални помещения имат достатъчен брой прозорци, вкл. с отваряема част, осигуряващи проветряване по всяко време на денонощието. При достатъчно често проветряване на помещението, би имало достатъчно свеж въздух. В затвора имало обособено перално помещение с осигурена вентилация и достатъчно топла и студена вода. Ежедневно се извършвало почистване и дезинфекция, а спалното бельо се изпирало по утвърден графика и по необходимост. Текущо се осигурявали миешки, почистващи и дезинфекциращи препарати.

В Годишен доклад на О. като Национален превантивен механизъм за 2017 г. не се

откриват данни за пренаселеност в Затвора [населено място].

При тези данни по делото, за иския период от 30.03.2017 г. до 15.05.2017 г. относно изтърпяване на наказанието „лишаване от свобода“ в Затвора П., съдът не установява нарушение на условията за изтърпяване на наказанието по смисъла на чл.3 ЗИНЗС, при съобразяване на кумулативното им въздействие съгласно чл.284, ал.2 ЗИНЗС, вкл. не е достигнат прага на суровост, необходим за нарушение на чл.3 ЕКПЧ.

Макар и с минимално превишение свободната площ на едно лице е над 3 кв.м., като критерият на ЕСПЧ за пренаселеност е, ако затворниците имат на разположение **по-малко от три квадратни метра жилищна площ**. Предвид данните за вентилация и осветление, не се установява кумулативно въздействие на намалената под 4 кв.м. площ с липса на вентилация и осветление.

По изложените съображения в тази част претенцията на ищеца е неоснователна.

Относно ЗОЗТ „К.“, размер на помещенията:

В докладна записка изх.№ 1147/14.09.2021 г. на ЗОЗТ „К.“ по реда на чл.284, ал.3 ЗИНЗС са предоставени следните релевантни данни за хигиенно-битовите условия в общежитието: от м.януари до м.юни 2016 г. е извършен основен ремонт със смяна на дограма и ремонт на санитарни възли с нови фаянсови плочки, моноблокове, душеве и чешми. Всяко спално помещение имало собствен санитарен възел. Освен времето за престой на открито от 1 час дневно, администрацията осигурявала допълнителен престой на открито със спортни и закалителни мероприятия по 2 часа на ден. Ежемесечно се провеждали спорни турнири.

Ответникът признава за съществуването на режим на топлата и студена вода, при който студена вода се подавала за 7.5 часа през деня, а топла вода – по един час сутрин и вечер. Водата се спирала в тъмната част на денонощието.

Всяко спално помещение разполагало с два прозореца с размери 175/145 см. с отвори за проветряване, ремонтирани през 2016 г.

Електрозахранване се подавало от 06:00 часа до 22:00 часа, а през летните месеци – до 02:00 часа с оглед ползване на вентилатори. При наличие на спортни предавания, електрозахранването се подавало до 24:00 часа.

Администрацията осигурявала на л.св. препарати за почистване и хигиенизиране на помещенията – сапуни, прах, белина и др. Във всяко спално помещение е изготвен график за поддържане на чистотата и един ден от седмицата е определен за санитарен полуден.

Със Заповеди № 3 и № 4 от 31.10.2017 г. на началника на ЗОЗТ „К.“ е сформирана комисия в състав ИСДВР, Д., медицинско лице, домакин и отговорник по бита и хигиената, която правела ежеседмични проверки на всички спални, производствени и складови помещения относно хигиената.

Л.св. се хранели в спалните помещения, за което са им осигурени маси за хранене. Самата храна се приготвяла в затворническата кухня при спазване на хигиенните изисквания за приготвяне, вкусовите качества, грамаж и калоричност, утвърдени от Министерство на правосъдието, с постоянно присъствие на месо и един ден в седмицата – риба.

Ежемесечно, чрез външна фирма, се осигурявали обезпаразитяване и дезинфекция на спалните и сервизни помещения.

Според докладна записка от 24.09.2021 г. на М. Д. – ИСДВР при ЗОЗТ „К.“, след настаняването си на 19.05.2017 г. л.св. Я. пребивавал във 2-ра, 4-та, 5-та и 8-ма групи, но регистър на л.св. се водел по групи, а не по спални помещения.

Конкретните размери на помещенията в ЗОЗТ „К.“, в които е бил настанен ищецът за исковия период са посочени в писма и докладни записки на началника на Затвора С. на л.130-132 от делото.

Съгласно чл.284, ал.3 ЗИНЗС съдът задължава специализираните органи по изпълнение на наказанията да предоставят информация от значение за правилното установяване на фактите по делото. В случай на неизпълнение на това задължение съдът може да приеме за доказани съответните факти.

С определение от 10.09.2021 г. съдът е задължил ответника да предостави по делото релевантни данни, като в о.с.з. на 22.10.2021 г. му е предоставена повторна възможност за изпълнение на дадените по реда на чл.284, ал.3 ЗИНЗС указания. Посочването единствено на размери на помещенията, без да е уточнен броя на настанените в тях лица, изпълнява хипотезата на чл.284, ал.3, изр.2 ЗИНЗС, която презумпция урежда възможност да се приемат за доказани съответните факти, в случая на **пренаселеност**. Още повече, че същите се потвърждават от другите събрани по делото доказателства.

Според Годишен доклад на О. на Република България като Национален превантивен механизъм (Н.) за 2019 г. и Доклад на О. на Република България относно извършена проверка в ЗОЗТ „К.“, изготвен на основание Заповед № РД-08-35/08.07.2019 г., помещенията в общежитието са остарели и амортизирани, въпреки ремонтните работи няма подобрение, а е налице влошаване. Броят на лишените от свобода лица, настанени в килиите, е *бил многократно по-голям от допустимия по стандарт*. Н. констатира, че са настанени по 6 до 8 души в двойни помещения със собствен санитарен възел, включващ тоалетна и душ. Прозорците на килиите са малки, поради което *няма достатъчно дневна светлина* в спалните помещения на целия корпус. В бараките на ЗО „К.“ е налице дългогодишен и системен недостиг на питейна вода. Общежитието не е присъединено към централна канализация, а използва септични ями. Има топла вода 2 часа в денонощието в дебит, измерен в 5 кофи. Проблемът е известен на ръководството на ГДИН и е в основата за вероятен отказ там да се прави нов затвор, поради изискване на значителни финансови средства за нов водопровод. Отоплението в ЗО „К.“ е на дърва и въглища, с печки, разположени в помещенията. Стените са опушени, почти сиви, на места разкъртени до тухла. Подът е от груб бетон. Стените и таваните на баните и тоалетните са покрити с *мухъл*. Дори при ремонтиран таван (в 8-ма група, втора стая – *това е стаята на ищеца Я. и св. К. – л.111*) е налице мухъл. Въздухът в тоалетните е влажен и задушен, поради *липса на възможност за проветряване*, освен чрез отваряне на вратата към спалното помещение. *Тези бараки не подлежат на каквато и да е реконструкция, която може да осигури условия на пребиваване в тях. ЗО „К.“ към настоящия момент е общежитието с най-лоши условия в България, без перспектива за подобряване в близко бъдеще.*

По отношение на хигиената Н. многократно е констатира, че проблемът относно наличието на *хлебарки и дървеници* в местата за лишаване от свобода е системен. Независимо от периодичното месечно дезинфектиране, то е неефективно. Затова Н. препоръча на министъра на правосъдието да разшири списъка с разрешени вещи, като включи препарати за борба с дървеници и хлебарки, тъй като този проблем съществува навсякъде в системата за изпълнение на наказанията.

В корпуса на затвора, както и в отделните коридори липсва използвана столова. Храненето се извършва по стаите. В ЗОЗТ „К.“ има столови по отрядите, които са в лошо състояние и храненето се извършва главно в спалните помещения. Факт е, че

няма налични помещения в местата за лишаване от закрит тип, в които би могло да се осъществяват освен храненето и различни социални дейности. В инспектираните помещения, използвани за кухни и в сервизните помещения се поддържа *задоволителна хигиена*, доколкото това е възможно в условията на старите, амортизирани и неремонтирани сгради.

Докладът на О. на Република България относно извършена проверка в ЗОЗТ „К.“, изготвен на основание Заповед № РД-08-35/08.07.2019 г., констатира традиционна обща и частична пренаселеност в корпуса на Затвора С. при липса на достатъчен капацитет на общежитието от закрит тип да реши проблема. Към 30.04.2019 г. при капацитет на ЗОЗТ „К.“ от 379 лица, там са били настанени 354/366 лица (л.90). Същевременно, докладът съдържа данни, че „към днешна дата в общежитието има малко над 400 л.св.“ (л.93).

По изложените съображения, предвид данните в Докладите на О. на РБ относно ЗОЗТ „К.“ и презумпцията по чл.284, ал.3, изр.2 ЗИНЗС, съдът намира за доказано наличие на пренаселеност в общежитието. Според Докладите на О. на РБ тази пренаселеност е съчетана и с други неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието като: липса на достатъчно светлина и проветрение, замърсяване на помещенията, не поради неподдържане на хигиена, а поради това, че същите са стари и амортизирани, вкл. наличие на мухъл в спалните помещения и санитарните възли.

В допълнение към изложеното се установява и отопление през зимния период, което се осъществява със стари печки – тип „кюнци“, в които се горят дърва, въглища и непотребни вещи (при необходимост). Така установените данни допълнително допринасят за създаване на задушлива атмосфера, при липса на възможност за проветряване през зимните месеци. В тази връзка, съдът кредитира показанията на св. Х. К., че се греят на печки на въглища, които са пробити и има пушек, а циментовият под на помещението се е набил с прах от близката кариера и от използваните за отопление въглища. Колкото и да се мъчат да мият и чистят, отдолу е плесен, мухъл, кал, сажди, прах. Едни от най-лошите условия били в килията на Я. – тя била на ъгъл, постоянно течало, слагали кофи заради водата, която капе от тавана. Изложеното навежда на извод, че за зимната част от исковия период достъпът на лишените от свобода до свеж въздух е бил силно затруднен и ограничен поради извършваното отопление на помещението с печка на дърва и въглища.

Ответникът не оспорва, че в ЗОЗТ „К.“ има **режим на топлата и студена вода**, обусловен от това, че при построяване на общежитието централният водопровод е изграден на около 500 метра от него, което предполага осигуряване на вода чрез помпена станция и резервоар, които не били с достатъчна вместимост и не позволявали подаване на вода пред цялата част на денонощието. Според представени графици на топлата и студена вода (л.75-76) топла се подава в рамките на един час сутрин и един час вечер, а студената вода също е по график (за седем часа и половина по признание на ответника).

В тази им част съдът също кредитира показанията на св. К., според които за един час, през който имало топла вода, много от лишените от свобода не могли да се изкъпят и дори – да се избръснат.

Ищецът няма оплаквания за недостатъчна по количество и качество храна, но поддържа, че тя се раздава при лоши хигиенни условия, като „кухнята и тоалетната са в едно помещение“. В тази връзка съдът съобразява, че според Доклад на О. на Република България относно извършена проверка в ЗОЗТ „К.“, изготвен на основание

Заповед № РД-08-35/08.07.2019 г., в ЗОЗТ „К.“ има столова по отрядите, които са в лошо състояние и храненето се извършва главно в спалните помещения, а в инспектираните помещения, използвани за кухни и в сервизните помещения, се поддържа задоволителна хигиена, доколкото това е възможно в условията на старите, амортизирани и неремонтирани сгради (л.97). Според показанията на св. К. тоалетната и кухнята били на едно място, така, че докато един ходи по нужда, друг готви. От тоалетната тип „клекало“ постоянно изкачали жаби и плъхове. Хранели се на място в помещението и си готвели на котлони – всяко помещение имало един фритюрник и една печка. В тази им част показанията на свидетеля съответстват на данните в доклада на О., поради което съдът приема, че към кумулативното въздействие на условията следва да се прибави наличието на логичен дискомфорт при едновременно ползване на кухня и тоалетна в общо помещение.

Храненето и съхраняването на хранителни продукти в спалното помещение правят логично и твърдяното присъствие на вредители и паразити в тях.

Относно липсата на хлебарки и дървеници съдът **не кредитира** данните в докладна записка от 14.09.2021 г. на домакина на ЗОЗТ „К.“, според която дезинсекцията на територията на общежитието се извършва по договори с фирмите [фирма] и [фирма], с приложени 35 броя протоколи за дезинфекция (л.40-74). Тези данни са в противоречие с официалната информация от докладите на О..

Така докладът на О. на Република България относно извършена проверка в ЗОЗТ „К.“, изготвен на основание Заповед № РД-08-35/08.07.2019 г., съдържа данни за системен проблем с наличие на хлебарки и дървеници в местата за лишаване от свобода, като определя периодичното месечно пръскане за неефективно (л.96). Препаратите против хлебарки не са включени в списъка с разрешени вещи (л.97). Според показанията на св. К. препаратът, с който пръскат, не бил ефективен и дървениците и хлебарките не умирали от него. В о.с.з. на 22.10.2021 г. ищецът също показва буркан, пълен с живи вредители. Логично е обяснението на св. К., че тези, които не си носят постелъчно бельо от къщи, спят на т.нар. „въшкарници“. При липса на възможност за изваряване на старите душици и одеала е логично в тях да виреят яйцата на вредители, като по свободно достъпна в Интернет информация всеки ден дървениците могат да снесат между едно и 12 яйца, общо между 200 и 500 яйца в живота им.

Въз основа на изложеното съдът приема, че към кумулативното въздействие на условията следва да се прибави наличието на вредители – хлебарки и дървеници, както и свързаните с тях неудобства и дискомфорт.

Относно здравословното състояние: Според докладна записка от 14.09.2021 г. на д-р А. при ЗОЗТ „К.“ л.св. Я. страда от Захарен диабет 2 НИЗТ, К., Артериална хипертония 2-ра степен, язвена болест на стомаха. Прекарал е вирусен хепатит и към момента е с чернодробна стеатоза. Диабетът му е компенсирани с перорална терапия и диета, взима медикаменти за поддържане на АН в нормални стойности, както и за лечение на язвената болест и хепатопротективни медикаменти (комплексни препарати основно от растителен произход, предназначени за подсилване устойчивостта на черния дроб към токсични въздействия, способстват за възстановяване на чернодробната функция, нормализират или подсилват активността на чернодробните ензими – по свободно достъпна информация на https://www.puls.bg/diagnostic/drug/drug_type_20.html). Извеждан и консултиран с гастро-ентеролог във външно лечебно заведение.

Установява се от приета по делото съдебно-медицинска експертиза (СМЕ), изготвена

въз основа на писмените доказателства по делото, че за исковия период ищецът страда от захарен диабет, високо кръвно налягане, за което е получавал медикаментозно лечение. Според епикриза към ИЗ от м.ноември 2007 г. му е назначен Siofor. Според медицинска справка от 2020 г. с диагноза „Захарен диабет“ – неуточнен, му е назначено лечение със Sofamed, Еспумизан, спазмолитици и нисковъглехидратна диета.

В о.с.з. на 23.02.2022 г. назначеното вещо лице д-р М. даде медицински прочит на приложени към молба на ответника от 08.02.2022 г. медицински документи, както следва: документ от 07.12.2021 г. за консултации със съдов хирург по повод разширени вени, ехография на коремни органи от 21.06.2011 г., която не е установила „нещо плашещо“, изследване на храчки за туберкулоза от 14.09.2010 г., изследвания за Х., Хепатит В и С, чернодробни изследвания и изследвания за холестерол, изследвания на нервни коренчета и плексоси на гръбначен стълб, кожна диагноза от 09.02.2016 г., рентген на бял дроб от м.януари 2021 г., пълна кръвна картина и биохимия от 02.06.2020 г. с приемливи за диабетик стойности, консултация с гастроентеролог от 03.09.2020 г., ехографски изследвания, изписани очила за работа. Изпратен е от Здравната служба на ЗОЗТ „К.“ до болница „Т.“ на гастроентеролог и хирург с назначени изследвания, които не са проведени.

Заклучението на вещото лице д-р М., след прочит на допълнително представените по делото медицински документи е, че „изследвания са провеждани и лицето не е оставено без изследвания“.

Според поясненията на вещото лице д-р М., още от 2020 г. ищецът страда от нарушен въглехидратен баланс, а после и от диабет, *но е получавал лечение за тях* – Метформин или негови синоними.

Съвкупната преценка на представените по делото медицински документи и СМЕ не потвърждават твърденията на ищеца, че за исковия период от 30.03.2017 г. до 11.07.2021 г. здравословното му състояние и конкретно – установените при него диагнози „диабет“ и „високо кръвно налягане“ са се влошили. Напротив, вещото лице д-р М. е категоричен, че на лицето са назначавани изследвания и той е получил адекватно медицинско обслужване.

Недоказани остават и твърденията на ищеца, че именно в исковия период е получил „язвена болест“ и са му изпадали 7 зъба. Относно язвената болест вещото лице е открило единствено амбулаторни листове с назначени „долна и горна ендоскопия“, които изследвания биха потвърдили или отхвърлили тази диагноза. Такива изследвания не са представени по делото и в о.с.з. на 23.02.2022 г. адв. С. потвърждава, че доверителят му се е отказал от тяхното провеждане, тъй като са „сложни и болезнени“.

Относно зъбния статут е представено писмо изх.№ 30/10.01.2022 г. на началника на Затвора С., според което л.св. Я. е посещавал стоматологичния кабинет за прегледи и консултации, без да му е провеждано активно лечение. Има актуален зъбен статус „пародонтоза хеморагика“, с липса на два долни централни резеца. Коментарът на тези данни по делото на д-р М. е, че при тази диагноза е логично да се губят зъби, като причините са различни: недоимъчно хранене, лоша зъбна хигиена, стрес. Липсвали документи за лечение на пародонтозата.

Въз основа на изложеното съдът приема за недоказани твърденията в исковата молба, че именно в пряка и непосредствена причинна връзка с условията на изтърпяване на наказанието ищецът се е разболял от язвена болест и е загубил 7 зъба.

Медицинските документи и поясненията на вещото лице д-р М. навеждат на извод за стоматологична диагноза при ищеца, а именно „пародонтоза хеморагика“, която не получава лечение. Липсата на адекватно медицинско обслужване на това заболяване също следва да се добави към кумулативното въздействие на условията по смисъла на чл.3, ал.2, вр. чл.284, ал.2 ЗИНЗС.

В заключение: По силата на чл.284, ал.2 ЗИНЗС в случаите по чл. 3, ал. 2 ЗИНЗС съдът взема предвид кумулативното въздействие върху лицето на условията, в които е изтърпявало наказанието лишаване от свобода или задържането под стража, продължителността, както и други обстоятелства, които имат значение за правилното решаване на спора. В случаите на установено нарушение на чл.3 ЗИНЗС и съгласно чл.284, ал.5 ЗИНЗС настъпването на неимуществени вреди се предполага до доказване на противното, като размерът им се определя от съда по справедливост (чл.52 от ЗЗД). За исковия период на пребиваване на ищеца в ЗОЗТ „К.“ от **19.05.2017 г. (справка на л.77) до 11.07.2021 г.**, съдът установи нарушение на минимално изискуемата площ за изтърпяване на наказанието – по-малко от 3 кв.м. чиста площ на лице (въз основа на презумпция по чл.284, ал.3, изр.2 ЗИНЗС и доклади на О.), т.е. изтърпяване на наказанието „лишаване от свобода“ в условията на пренаселеност, съчетано с други неблагоприятни фактори като: липса на достатъчно светлина и възможност за проветрение, лоши хигиенни условия поради наличие на влага, мухъл, сажди и прах, режим на топлата и студената вода, дискомфорт поради хранене в спалното помещение и поради ползване на кухня и тоалетна в общо помещение, наличие на хлебарки и дървеници, а през зимния период (за 6 месеца от текущите години) ползване на стари печки на дърва и въглища, които допълнително замърсяват въздуха и затрудняват достъпа на чист въздух, както и неадекватно медицинско лечение на заболяването „пародонтоза хеморагика“.

При преценка на кумулативното въздействие на факторите, при които е бил поставен в мястото за лишаване от свобода, съдът съобразява, че по отношение на част от оплаквания в исковата молба не са установени нарушения, напр. че ищецът се е разболял от язвена болест и са му изпаднали 7 броя зъби по време на изтърпяване на наказанието „лишаване от свобода“ в ЗОЗТ „К.“. По отношение на други аспекти от изтърпяване на наказанието съдът съобразява информацията по докладна записка от 14.09.2021 г. на ИСДВР М. Д. при ЗОЗТ „К.“ относно осигурени нормални условия, а именно: направен основен ремонт на сградата през 2016 г., увеличено време за престой на открито, вкл. с ползване на спортни уреди, създаден ред за поддържане на чистота и хигиена с участието на л.св. Съдът намира, че присъденото обезщетение за претърпени неимуществени вреди от едни аспекти на изтърпяване на задържането под стража не следва да се превръща в прекомерна санкция за затворническата администрация, която стриктно и при спазване на законовите си задължения и правомощия е осигурила на ищеца изтърпяване на наложеното му наказание при други благоприятни аспекти на тези условия, което също следва да се съобрази при преценката на кумулативното въздействие на тези условия.

Съвкупното въздействие на установените нарушения достига изискуемия праг на суровост по смисъла на чл.3, ал.2 ЗИНЗС, вр. чл.3 от ЕКПЧ. Исковият период от 19.05.2017 г. (справка на л.77) до 11.07.2021 г. има общо 1515 дни: 227 дни за 2017 г., 365 дни за 2018 г., 365 дни за 2019 г., 366 дни за високосната 2020 г. и 192 за 2021 г. При презюмиране на неимуществените вреди от поставянето на ищеца в посочените условия на изтърпяване на наказанието за целия исков период от общо 1515 дни,

съдът приема за справедливо обезщетение на неимуществените вреди в размер на 4 лв. на ден за целия исков период, или общо 6060 лв. Съобразно заявеното в исковата молба искане, тази сума следва да се присъди със законната лихва от датата на предявяване на исковата молба на 11.07.2021 г. до окончателното ѝ изплащане. За разликата до предявения размер от 20 000 лв. искът следва да бъде отхвърлен като неоснователен.

В подобен размер са присъждани обезщетения по реда на чл.284-чл.286 ЗИНЗС по: адм.д.№ 9993/2018 г. на АССГ, адм.д.№ 4058/2019 г. на АССГ, адм.д. № 1625/2021 г. на АССГ и адм.д. № 2104/2021 г. на АССГ, оставено в сила с решение № 926/17.02.2022 г. по адм.д.№ 12404/2021 г. на Троен състав на АССГ, както и цитираната в решение №6227/01.11.2021 г. по адм.д. № 2104/2021 г. съдебна практика. При този изход на спора разноски следва да се присъдят в хипотезата на чл.286, ал.3 ЗИНЗС - когато искът се уважи изцяло или частично, съдът осъжда ответника да заплати разноските по производството, както и да заплати на ищеца внесената държавна такса. Ответникът следва да бъде осъден да възстанови на ищеца внесената държавна такса в размер на 10 лв. При заплатено в брой адвокатско възнаграждение в размер на 20 лв., съразмерно на уважената част от иска на ищеца следва да се присъдят разноски за адвокатско възнаграждение в размер на 6.06 лв. В хипотезата на частично уважаване на иска, не е предвидена възможност за заплащане на ответника на юрисконсултско възнаграждение, поради което такова не следва да му се присъжда. Съгласно чл.286, ал.3 ЗИНЗС ответникът следва да бъде осъден да внесе по сметка на АССГ сторените от бюджета на съда разноски за СМЕ в размер на 312 лв. Водим от горното и на основание чл. 285 от ЗИНЗС, във връзка с чл. 203 от АПК, във връзка с чл. 1 от ЗОДОВ, **Административен Съд С. - град, I отделение, 69 състав,**

РЕШИ:

ОСЪЖДА Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията“, [населено място], [улица], да заплати на Т. Х. Я., ЕГН [ЕГН], изтърпяващ наказание „лишаване от свобода“ в ЗОЗТ „К.“ на Затвора [населено място], със съдебен адрес [населено място], [улица], чрез адв. В. С. от АК-П., обезщетение за неимуществени вреди в размер на 6060 лв., претърпени за нарушение на чл.3, ал.2, вр. чл.284-286 ЗИНЗС поради условията на изтърпяване на наказанието му в ЗОЗТ „К.“ в периода от 19.05.2017 г. до 11.07.2021 г., ведно със законната лихва от 12.07.2021 г. до окончателното изплащане, както и сторените по делото разноски в размер на 10 лв. за държавна такса и на 6.06 лв. за адвокатско възнаграждение

ОТХВЪРЛЯ иска, предявен от Т. Х. Я., ЕГН [ЕГН], срещу Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията“, за разликата до предявения размер от 20 000 лв.

ОСЪЖДА Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията“, [населено място], [улица], да заплати по сметка на Административен съд София град, на основание чл.286, ал.3 ЗИНЗС сторените от бюджета на съда разноски за съдебно-медицинска експертиза в размер на 312 лв.

Решението подлежи на обжалване в 14-дневен срок от съобщаването му на страните с касационна жалба пред тричленен състав на Административен съд София град.

СЪДИЯ:

